

Scenografija u žanru: dva vodvilja Georgesa Feydeaua

Matijašević, Dražen

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:251:715945>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-13**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU
ODSJEK ZA KREATIVNE TEHNOLOGIJE
DIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ SCENOGRAFIJA ZA KAZALIŠTE,
FILM I MULTIMEDIJU

DRAŽEN MATIJAŠEVIĆ

Scenografija u žanru: dva vodvilja Georgesa Feydeaua

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: prof. art. dr. sc. Saša Došen

Osijek, 2023.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Dražen Matijašević potvrđujem da je moj diplomski rad naslovljen *Scenografija u žanru: dva vodvilja Georgesa Feydeaua* pod mentorstvom prof. art. dr. sc. Saše Došen rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog/diplomskog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Osijeku 17. rujna 2023. godine

Potpis

SAŽETAK

Diplomski rad *Scenografija u žanru: dva vodvilja Georgesa Feydeaua* čini scenografsko rješenje za ispitnu predstavu 3. godine Prijediplomskoga sveučilišnog studija Gluma i lutkarstvo, Akademije za umjetnost i kulturu u Osijeku te idejno scenografsko rješenje predstave u uvjetima profesionalnoga kazališta. Ovaj rad obuhvaća osmišljavanje i realizaciju bezbudžetne scenografije te osmišljavanje i realizaciju idejnih skica i tehničkih nacrtu primjenjivih za budžetiranu produkciju.

Dva vodvilja, francuskoga komediografskog majstora Georgesa Feydeaua, kroz komičnu radnju govore o ozbiljnim životnim, ljudskim i bračnim problemima. Iako nastali u prošlom stoljeću, ovi tekstovi primjenjivi su i danas te iz istoga rakursa progovaraju o istim problemima gotovo 100 godina kasnije. Vodvilj se prvi put pojavljuje u 15. stoljeću, a tijekom svoje povijesti pojavio se u mnogim kazališnim žanrovima. Najveću popularnost postigao je na pozornicama pariških bulevarskih kazališta. Popularnost vodvilja mijenjala se kroz povijest, a danas se pojam vodvilj odnosi na neozbiljnu, laganu i zabavnu komediju.

Kako u realiziranoj scenografiji nisam zadovoljio svoje afinitete za stvaranjem unikatnoga scenografskog rješenja, nakon istraživanja i proučavanja vremenskoga perioda, autora i samih tekstova, osmislio sam idejno scenografsko rješenje koje potkrepljujem skicama i tehničkim nacrtima. Ispitna predstava izvedena je 10. srpnja 2021. godine u prostorijama akademije za umjetnost i kulturu u Osijeku.

KLJUČNE RIJEČI: vodvilj, Georges Feydeau, scenografija u žanru, kazalište, komedija i Osijek.

SUMMARY

Graduation thesis *Scenography in the genre: two vaudevilles by Georges Feydeau* consists of a set design for the theatre play that was performed as an exam for the 3rd year of undergraduate studies Acting and puppetry program, Academy of Arts and Culture in Osijek, and the conceptual scenic design of the play in a professional theater. This work encompasses the conception and realization of a no-budget scenography and the creation and realization of conceptual sketches and technical drawings applicable to a budgeted production.

Above mentioned two vaudevilles by French master comedic playwright Georges Feydeau discuss, through the use of comedic plot, serious life, human and marital problems. Although they were created in the past century, these texts are still relevant today, speaking from the same perspective about the same problems almost 100 years later.

Vaudeville as an art form first emerged in the 15th century, and throughout its history has appeared in various genres of theatre. Its greatest popularity vaudeville has achieved on stages of Parisian boulevard theatres. Vaudeville's popularity waxed and waned through history, and today the word „vaudeville” refers chiefly to a brand of frivolous, light-minded and entertaining comedy.

As I couldn't fully satisfy my affinity towards creating a unique scenographic solution in the already realised scenography, after studying and researching the time period, the author, and the texts themselves, I conceived a conceptual scenic design, supported by sketches and technical drawings. The exam play was performed on the 10th of July, 2021, in the premises of the Academy of Arts and Culture in Osijek.

KEY WORDS: vaudeville, Georges Feydeau, scenography in the genre, theatre, comedy, Osijek.

SADRŽAJ

UVOD	1
1. VODVILJ	2
1.1. POVIJEST VODVILJA	2
1.2. BULEVARSKO KAZALIŠTE	5
2. GEORGES FEYDEAU	8
2.1. ŽIVOT I KARIJERA	9
2.2. DJELA.....	11
3. DRAMSKI TEKSTOVI	13
3.1. LÉONIE JE PREURANILA	13
3.2. HORTENZIJA JE REKLA „BAŠ MI SE FUĆKA!“	14
4. POSTUPAK RADA	15
4.1. REDATELJSKE UPUTE.....	15
4.2. IDEJNO SCENOGRAFSKO RIJEŠENJE.....	16
4.3. REALIZACIJA SCENOGRAFIJE	18
5. IDEJNO SCENOGRAFSKO RJEŠENJE U IDELANIM UVJETIMA	21
5.1. IDEJNE SKICE.....	22
5.1.1. <i>HORTENZIJA JE REKLA: „BAŠ MI SE FUĆKA!“</i>	23
5.1.2. <i>LEONIE JE PREURANILA</i>	25
ZAKLJUČAK	32
LITERATURA	33
PRILOG 1: Fotografije iz ispitne predstave	34
PRILOG 2: 3D vizualizacije idejnih rješenja scenografije.....	36

UVOD

U ovom diplomskom radu pisat ću o realizaciji bezbudžetnoga scenografskog rješenja za ispitnu predstavu 3. godine Prijediplomskog sveučilišnog studija Gluma i lutkarstvo, Akademije za umjetnost i kulturu u Osijeku. Ispitna predstava u režiji izv. prof. art. Jasmina Novljakovića obuhvatila je dva vodvilja Georgesa Feyedaua, jednoga od najvećih francuskih komediografskih genija. Ispitna predstava izvedena je 10. srpnja 2021. godine u Osijeku. Nadalje, u ovom diplomskom radu ponudit ću i idejno scenografsko rješenje dvaju Feydeauovih vodvilja u idealnim kazališnim uvjetima profesionalne produkcije s budžetom.

Vodvilj je uz farsu, grotesku i satiru vrsta zabavne komedije koja često kombinira pantomimu, dijalog, ples i pjesmu. Od svoga postanka pa do slave na pozornicama bulevarskih kazališta do danas pretvorio se u zabavan žanr komedije s mnoštvom zapleta i nespretnih situacija. Scenografiju vrlo često definira žanr, što je slučaj i s vodviljem. Kako bih odgovorio na sve zahtjeve vodvilja, a osobito one na koje nisam mogao u ostvarenom scenografskom rješenju, osmislio sam idejno scenografsko rješenje koje će pokušati odgovoriti na sve zahtjeve ovoga žanra. Promišljenim istraživanjem perioda i analizom djela osmislio sam rješenje koje sam vizualizirao skicama te tehničkim nacrtima za kazališne radionice.

U ovom radu opisat ću proces osmišljavanja i stvaranja realizirane scenografije, problematiku manjka budžeta te ponuditi vizualno rješenje koje zadovoljava sve profesionalne kazališne uvjete i standarde.

1. VODVILJ

Uz farsu, grotesku i satiru vodvilj je vrsta zabavne komedije koja često kombinira pantomimu, dijalog, ples i pjesmu. Među znanstvenicima prevladavaju dvije glavne teorije o nastanku imena vodvilja, a obje vode u njegovu domovinu Francusku. Počeci vodvilja sežu u 15. stoljeće, a tijekom svoje povijesti pojavio se u mnogim kazališnim žanrovima. Vodvilj svoju najveću popularnost postiže na pozornicama pariških bulevarskih kazališta. Ova kazališta tijekom prve polovice 20. stoljeća uživala su najveću popularnost. Izvedbama humorističnih melodrama, komedija, vodvilja, opereta i komičnih opera privlačila su mnogobrojnu publiku iz svih društvenih slojeva. Vodvilj je postao popularan žanr i u svijetu. U SAD-u postaje iznimno popularan dobivši potpuno novi zabavni oblik.

1.1. POVIJEST VODVILJA

Podrijetlo vodvilja nalazi se u svjetovnim napjevima 15. stoljeća. Već u 16. stoljeću često se izvodio i kao ples, a u 17. stoljeću dolazi do miješanja najpoznatijih vodviljskih melodija s raznim popularnim tekstovima koji su satirično progovarali o aktualnim događajima.

Među znanstvenicima postoje mnoge teorije o pravom korijenu riječi vodvilj, međutim dvije glavne teorije potječu iz Francuske. Prva glavna teorija dolazi iz sjevernoga dijela Francuske, iz doline Val-de-vire (ili Vau-de-vire) koja je bila dom pjesnika iz 15. stoljeća Olivera Basselina. Pjesnik Basselin pisao je pitke pjesme koje je nazvao *Des chansons de Vau-de-vire*, što je anglicizirano u riječ *vaudeville*. Druga glavna teorija proizlazi iz francuskoga izraza *Voix de Ville* (glas naroda). U ovom argumentu znanstvenici se pozivaju na 16. stoljeće, gdje se izraz *Voix de Ville* odnosio na različite pjesnike i glazbenike koji bi, kao u američkim vodviljima, izvodili profane radnje koje su bile besmislene i nasmijavale ljude.

„Sve do kraja 18. stoljeća, kada se spojio sa strujom francuske pjesme, vodvilj se javljao u dva aspekta: satiričnom aspektu nadahnutom anegdotama i aktualnim događajima i u razuzdanijem aspektu koji je degenerirao u bakanalije. Prije nego što postane komedija, mora proći dugu metamorfozu.”¹

¹ Encyclopedia Universalis. URL: <https://www.universalis.fr/encyclopedie/vaudeville/>, datum posjeta: 17. 3. 2023. (prev. D. M.).

Transformacija vodvilja dogodila se u Théâtre de la Foire u prvoj polovici 18. stoljeća, formula koja pobjeđuje je *komedija à vaudevilles*, to jest komedija prošarana baletima i stihovima koji se pjevaju uz poznatu glazbu i čije se riječi mijenjaju prema prikazu. Ove komedije s glazbenim brojevima, čiji su likovi bili inspirirani talijanskom komedijom te upleteni u komične zavrzlake, u 18. stoljeću izrasle su u žanr naziva *opéra comique*.

„Vodvilj je naposljetku istisnut iz žanra *opéra comique*, ali se zadržao u popularnom kazalištu Europe i SAD-a do polovice 20. stoljeća te je postao sinonimom za glazbeno-scensku vrstu s popularnim glazbenim brojevima.”²

U *opéri comique*, uz satirični sadržaj, brojne su aluzije na aktualna događanja. Već je to najava vodvilja kakvim će se predstaviti u 19. stoljeću. Kako vodvilj biva istisnut iz žanra *opéere comique*, postaje jednostavna vodviljska komedija, pridajući veću važnost govornom dijalogu nauštrb glazbenoga dijela, svedenoga na nekoliko stihova. Godine 1792. proglašenje slobode kazalištima, omogućilo je pojavu scena posebno posvećenih ovom žanru. U tom razdoblju pojam vodvilj odnosi se na samu predstavu te se definira kao lagani žanr u kojemu se u suradnji okušava više autora, a jedini cilj autora vodviljskih tekstova bio je nasmijati i zabaviti javnost. Francuski autori vodvilju su dali obilježja francuskoga duha i humora s podrugljivim aluzijama na aktualna zbivanja, što je vodvilj dodatno afirmiralo kao popularan žanr u bulevarskim kazalištima.

„Uspjeh bulevarskoga kazališta bio je vezan za uspon građanske klase koja je u dramskim likovima na pozornici prepoznala vjeran odraz same sebe.”³

Otvoren za svaku dosjetku, za najmanju šalu, iskorištavajući trenutnu aktualnost, vodvilj nastoji pridavati sve veću važnost zapletu. U tom cilju nastalo je nekoliko tipskih likova koji su ušli u povijest, poput nespretnoga sluge, kokete, agresivne punice, ljubomorne žene, nevjernoga muža itd. Početkom 19. stoljeća žanr doživljava izniman razvoj pojavom Eugènea Scribea koji

² Hrvatska enciklopedija. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=65170>, datum posjeta: 17. 3. 2023.

³ Sindičić Sabljo, M. (2019.), Uvod u francusko dramsko kazalište 20. stoljeća. Zagreb. Leykam international. Str. 28.

od 1815. godine do 1850. godine pretvara vodvilj u sentimentalnu i briljantnu komediju, čineći ga ogledalom običaja, mode i izrugivanja svome vremenu.

„Zapletu dodaje resurse nesporazuma i, svjestan njegovih učinaka, nastoji svoje drame graditi učenim i proračunatim napredovanjem.”⁴

Ovim vodviljskim pristupom, Scribe komediju gradi na zapletu kojim dominiraju nepredviđeni događaji i slučajnost. Eugene Labiche, na Scribeovu nasljeđu, u svojim djelima oslikava običaje buržoazije Drugoga Carstva te ih prožima radošću da upravo ljudi koje karikira pridonose njegovu uspjehu.

„On iznad svega pronalazi novu komiku i ritam koji proizlazi iz logičnih sljedova sve ekstravagantnijih situacija koje vode u katastrofu, koja se uvijek izbjegne.”⁵

Drugo Carstvo bilo je trijumfalno doba vodvilja. Između propasti Drugog Carstva i početka Treće Republike, Henri Meilhac i Ludovic Halévy pretvaraju vodvilj u *opere-bouffe*, a glazba prati cijelo djelo. Uz ranije navedene autore, u pisanju vodvilja ističu se i Yves Mirande, Louis Verneuil, André Birabeau i Georges Feydeau, koji je među spomenutim autorima, kako u Francuskoj tako i u ostatku svijeta ostao najpoznatiji, a njegovi dramski tekstovi izvode se vrlo često na pozornicama cijeloga svijeta.

„Iznad svih stoji Georges Feydeau koji do savršenstva iskorištava postupke vodvilja, pripisujući im mehanički sklop reguliran poput sata. On logiku apsurdna tjera do njezine krajnosti.”⁶

Feydeau je bio posljednji predstavnik vodviljske tradicije. Od 1850. godine pojavom drugih vrsta komedija usporava se uspon vodvilja, a od početka 20. stoljeća žanr gubi svoju specifičnost i nestaje u bulevarskom kazalištu. Po uzoru na vodvilj u francuskim bulevarskim kazalištima nastaju srodna scenska djela i u drugim zemljama, a osobito u Engleskoj i SAD-u gdje je vodvilj dobio izrazito zabavni oblik te postaje vrlo popularan.

⁴ Encyclopedia Universalis. URL: <https://www.universalis.fr/encyclopedie/vaudeville/>, datum posjeta: 17. 3. 2023. (prev. D. M.).

⁵ Isto.

⁶ Isto.

„Vodvilj je imao veliki utjecaj na kasnije forme zabavnoga kazališta, poput mjuzikla, komedije i *stand-up* komedije.”⁷

Iako se utjecaji vodvilja naziru i u njemačkom *Singspielu*, a srodan mu je i kabaret, naziv vodvilj danas se odnosi na neozbiljnu, laganu i zabavnu komediju.

1.2. BULEVARSKO KAZALIŠTE

Svoju najveću slavu vodvilj je ostvario na pozornicama bulevarskih kazališta poznatih pod nazivom *Théâtre du Vaudeville*. Tradicija bulevarskih kazališta seže u 18. stoljeće kada su posjetitelje sajмова *Saint-Germain* i *Saint-Laurent* zabavljali žongleri, akrobati, pantomimičari, plesači na žici i glumci koji su izvodili feerije, akrobatske predstave i melodrame. Kasnije se ovaj oblik predstava počinje izvoditi u zatvorenim prostorima koji s vremenom postaju popularna kazališta. Bulevarska kazališta bila su najuspješnija komercijalna kazališta te postaju konkurencijom subvencioniranim kazalištima, s obzirom da inovativnošću i ležernim izvedbama privlače gledatelje iz svih društvenih slojeva.

„To je kazalište buržoazije (...) To je također kazalište slobodnog poduzetništva. Komercijalno kazalište u kojem prevladava poduzetnik, redatelj, u kojem dominiraju imperativi profitabilnosti, nametanja pravila, stila, estetike.”⁸

Bulevarska su kazališta u počecima preuzela repertoar sajamskih kazališta pa se u njima izvode operete, feerije i pantomime, a kasnije, osobito u vremenu Drugoga Carstva, repertoar se temeljio na izvedbama vodvilja i komedija intrige.

„U to doba bulevarska kazališta postaju ekskluzivnom građanskom zabavom, a tako će biti i za vrijeme Treće Republike.”⁹

⁷ Hrvatska enciklopedija. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=65170>, datum posjeta: 17. 3. 2023.

⁸ Encyclopedia Universalis. URL: <https://www.universalis.fr/encyclopedie/theatre-de-boulevard/#c2812>, datum posjeta: 17. 3. 2023. (prev. D. M.).

⁹ Sindičić Sabljo, M. (2019.), Uvod u francusko dramsko kazalište 20. stoljeća. Zagreb. Leykam international. Str. 28.

Potaknuta međusobnom konkurencijom, bulevarska kazališta uspjela su stvoriti mnoge plodne dramske žanrove, kao što su melodrama, farsa, vodvilj, komedija intrige, komedija situacije, itd.

Komika u tekstovima bulevarškoga kazališta temeljila se na nepredviđenim susretima likova, njihovoj konverzaciji koja je često uključivala komiku riječi, a sve funkcionira na brzim izmjenama replika. Radnja koja se najčešće odvija u interijeru građanskoga stana unutar kojeg je povlašteno mjesto salon, završava sretno, ponovnom uspostavom mira, društvenoga reda i građanskoga morala.

„Tekstovi bulevarškog kazališta dramaturški u pravilu počitavaju na tehnicu dobro skrojena komada (fr. *pièce bien faite*), strukturirani su u činove i prizore s jasnom, čvrsto vođenom, zamršenom radnjom, koja obiluje peripetijama, naglim obratima radnje i linearnom progresijom od ekspozicije do raspleta.”¹⁰

Radnja se odvija u obiteljskom okruženju, među prijateljima, rodbinom, poslovnim suradnicima i susjedima. Likovi su određeni zanimanjem i društvenim položajem te ulogom koju imaju u obitelji: suprug, majka, ljubavnik, susjed, financijer, liječnik, industrijalac, bilježnik itd. Iako su u pojedinim tekstovima bulevarškoga kazališta prisutna moralna propitivanja, konačni cilj bio je nasmijati publiku.

„Bulevarsko kazalište je stoga, prije svega, kazalište za zabavu. U svom debiju koristi sve tehnike predstave: glazbu, ples, akrobatiku; vrlo je vizualno, vrlo teatralno...”¹¹

¹⁰ Sindičić Sabljo, M. (2019.), Uvod u francusko dramsko kazalište 20. stoljeća. Zagreb. Leykam international. Str. 28–29.

¹¹ Encyclopedia Universalis. URL: <https://www.universalis.fr/encyclopedie/theatre-de-boulevard/#c2812>, datum posjeta: 17. 3. 2023. (prev. D. M.).

Slika 1. Slika Adolpheo Martiala Potémonta iz 1862. koja predstavlja Boulevard du Temple s povijesnim bulevarskim kazalištima

Tijekom prve polovice 20. stoljeća bulevarsko kazalište bilo je na vrhuncu popularnosti, a u Parizu je djelovalo nekoliko desetaka kazališta. Dramski su tekstovi namijenjeni izvedbi, ne čitanju, a uspješnost izvedbe ovisi o umijeću glumačkoga ansambla.

„Uspjeh bulevarskoga kazališta temelji se na umijeću glumaca i dramatičara.”¹²

Autori koji su radili u kazalištima, za života su bili iznimno uspješni i ugledni, međutim nakon njihove smrti, tekstovi, zajedno s bulevarskim kazalištima, padaju u zaborav.

Bulevarsko kazalište, kazalište buržoazije i slobodnoga poduzetništva, nakon mnogih transformacija, borbe protiv privilegija velikih nacionalnih kazališta, postupno gubi tržište te se sve više zamjenjuje konkurencijom novih nacionalnih kazališta.

¹² Sindičić Sabljo, M. (2019.), Uvod u francusko dramsko kazalište 20. stoljeća. Zagreb. Leykam international. Str. 30.

2. GEORGES FEYDEAU

Na bulevaru Rue de Clichy u Parizu 8. prosinca 1862. godine rodio se Georges Feydeau, sin poduzetnika i romanopisca Ernesta-Aimé Feydeaua i poljske ljepotice Leokadije Zelewske, koja je u doba svoga vjenčanja bila ljubavnica vojvode od Mornyja. Postoje i spekulacije da je majka Georgesa Feydeaua istodobno bila i ljubavnica cara Napoleona III., te da je Georges zapravo njegov sin. No prepustio bih spekulacije spekulantima i konstatirao nedvojbenu istinu, Georges Feydeau veliki je francuski komediograf i najveći majstor vodvilja. Nasljednik je *kralja vodvilja* Eugena Labichea, ali na stanovit način i samoga Jeana Baptistea Poquelina, poznatijega pod imenom Moliere.

„U kazališnu umjetnost zaljubio se kao dječak, s četrnaest godina osnovao je sa školskim drugom iz gimnazije, Adolpheom Louveuom, društvo kojemu je cilj bio izvođenje dramskih predstava i koncerata.”¹³

Feydeau prekida studij da bi se u potpunosti posvetio kazalištu. U svojoj karijeri napisao je 40-ak djela. U doba njegova života, Feydeauova su kazališna djela smatrana i ocjenjivana kao čisti smijeh i zabava.

„Suvremene režije otkrivaju mračnije strane njegovih dramskih likova i situacija te ukazuju da je Feydeau više od autora zabavnih vodvilja.”¹⁴

Današnja suvremena kritika prepoznaje ga kao jednoga od najvećih francuskih komediografskih genija. Njegovi dramski tekstovi posjeduju iznimnu kritičku snagu, stoga se i danas redovito nalaze na repertoarima francuskih, europskih i svjetskih kazališta.

¹³ Feydeau, G. – Lukežić, I. (2005.), TOVAR. Biblioteka Kazališna knjižnica Knjiga 12. Rijeka. Društvo hrvatskih književnika – Ogranak u Rijeci, Hrvatsko narodno kazalište Ivana pl. Zajca Rijeka, Adamić d. o. o. Rijeka. Str. 255.

¹⁴ Sindičić Sabljo, M. (2019.), Uvod u francusko dramsko kazalište 20. stoljeća. Zagreb. Leykam international. Str. 31.

2.1. ŽIVOT I KARIJERA

Podrijetlom iz drevne plemenitaške obitelji iz Marvillea, Georges Feydeau uz oca romanopisca odrastao je u književnom i umjetničkom okruženju, a kazališni poziv probudio mu se u dobi od sedam godina kada je prvi put otišao u kazalište. Feydeau je u mladosti bio sposoban glumac interpretirajući vlastite jednočinke i monologe, a u tom razdoblju kreće se u društvu glasovitih glumaca i pisaca toga doba.

Slika 2. Georges Feydeau

Feydeau je Henriju Meilhacu, jednom od vodećih dramatičara u Parizu pokazao svoj najnoviji rad. Prisjetio se kako je Meilhac rekao: „Sine moj, tvoja predstava je glupa, ali je scenska. Bit ćeš kazališni čovjek.”¹⁵

U javnost izlazi s prvim kazališnim komadom, *Par le fenêtre* (*Kroz prozor*), koji je postavljen u amaterskom udruženju *Cercle des arts intimes*, u lipnju 1882. godine, a koji mu donosi uspjeh.

U biografiji Feydeaua Henry Gidel piše kako to nije bila reprezentativna publika, sastavljena od prijatelja članova društva, ali je ipak bila svojevrsni test, a predstava je primljena s oduševljenjem.¹⁶

Nakon što je odslužio obaveznu vojnu službu 1884. godine, Feydeau je imenovan glavnim tajnikom u *Théâtre de la Renaissance* koje je bilo pod upravom njegova prijatelja, kazališnoga

¹⁵ Gidel, H. (1991.), Georges Feydeau. Paris. Flammarion. Str. 51. (prev. D. M.).

¹⁶ Gidel, H. (1991.), Georges Feydeau. Paris. Flammarion. Str. 61–62. (prev. D. M.).

redatelja i producenta Fernanda Samuela. Upravo u navedenom kazalištu ostvaruje svoj prvi pravi profesionalni proboj komedijom *Tailleur pour dames* (*Krojač za dame*, 1886.), koju je kritika izvrsno ocijenila. Iste godine ženi se s Marianne Carolus-Duran, kćerkom jednoga od najpoznatijih slikara epohe. Taj brak uz četvero djece donosi mu nekoliko dobrobiti. Naime, Georges je bio revni amaterski slikar, a njegov tast mu je davao poduke. Brak u dobrostojećoj obitelji donosi mu i značajno financijsko rasterećenje, stoga je mogao kovati ozbiljne planove za karijeru kazališnoga pisca.

„Godine 1890. napravio je pauzu od pisanja i posvetio se proučavanju velikih farsi i djela Eugènea Labichea, Henrija Meilhaca i Alfreda Hennequina.”¹⁷

Razdoblje proučavanja polučilo je uspjeh. Feydeau je u prijelomnoj karijernoj godini 1892. objavio djelo *Champignol malgré lui* (*Champignol protiv volje*), koje je započelo trijumfalni niz kazališnih komada.

„Preuzevši i do savršenstva dovevši žanr vodvilja... Georges Feydeau otad pa sve do Prvoga svjetskog rata postaje ne samo najpopularnijim i najizvođenijim francuskim kazališnim piscem nego mu se djela izvode na brojnim europskim i američkim pozornicama...”¹⁸

Unatoč ogromnom uspjehu njegovih djela diljem svijeta, lagodan, rastrošan i boemski život (imao je trajno rezerviran stol u poznatom restoranu *Maxim*), opterećen porokom kockanja doveli su njegov brak u krizu, koja je okončana formalnim razvodom 1916. godine. Feydeau je još 1909. godine nakon velike svađe napustio obiteljski dom preselivši se u hotel *Terminus*.

„Feydeau je dugo bio podložan depresiji, a sredinom 1919. godine njegova je obitelj, zabrinuta zbog znakova ozbiljnog pogoršanja njegovog mentalnog stanja, pozvala medicinske stručnjake; dijagnoza je bila demencija uzrokovana tercijskim sifilisom.”¹⁹

¹⁷ Teatar.hr. URL: <https://www.teatar.hr/osobe/georges-feydeau/>, datum posjeta: 21. 2. 2023.

¹⁸ Feydeau, G. – Lukežić, I. (2005.), TOVAR. Biblioteka Kazališna knjižnica Knjiga 12. Rijeka. Društvo hrvatskih književnika – Ogranak u Rijeci, Hrvatsko narodno kazalište Ivana pl. Zajca Rijeka, Adamić d. o. o. Rijeka. Str. 256.

¹⁹ Gidel, H. (1991.), Georges Feydeau. Paris. Flammarion. Str. 266. (prev. D. M.).

Feydeauovi sinovi organizirali su da bude interniran u vodeći sanatorij u Rueil-Malmaisonu. Tamo je proveo svoje posljednje dvije godine, zamišljajući sebe kao Napoleona III., postavljajući ministre i upućujući pozivnice za svoju krunidbu. U potpunom ludilu Georges Feydeau umro je 5. lipnja 1921. godine u dobi od 58 godina.

2.2. DJELA

Feydeau je napisao četrdesetak dramskih tekstova i libreta za skladatelje Gastona Serpettea, Alfreda Kaisera i Louisa Varneya. No njegova reputacija počiva na njegovim komedijama zvanim farse. Taj izraz Feydeau nikada nije koristio ni za jedno svoje djelo, nazivao ih je vodviljima ili komedijama. Recenzenti u francuskom tisku u Feydeauovo vrijeme koristili su oba izraza, *vodvilj* i *farsa* za označavanje njegovih drama. Feydeauove drame obilježene su pažljivo promatranim likovima, s kojima se njegova publika mogla poistovjetiti, uronjena u brze komične zaplete pogrešnoga identiteta, pokušaja preljuba i u djeliću sekunde neizvjesno sretnoga završetka. Obnovio je formu vodvilja, za kojega se nakon Eugènea Labichea smatralo da je došlo do iscrpljenja, osobito kada se tijekom 19. stoljeća smanjivao udio pjevanih dijelova, pa se radnja doimala razvučenom.

„Nakon 1908. godine, umjesto vodvilja u tri čina, Feydeau počinje pisati komedije u jednom činu u kojima dominira ismijavanje konvencija bračnog života: *Léonie je uranila* (*Léonie est en avance*, 1911.) i *Ne hodaj uokolo gola golcata* (*Mais ne te proméne donc pas toute nue*, 1912.).”²⁰

Feydeauovi dramski tekstovi pripadaju tradiciji dobro skrojena komada. Odlikuje ih čvrstoća dramske strukture, naglasak je na intrigi, živosti dijaloga, nevjerojatnim zapletima, mnoštvu preobrata radnje i nepredviđenih susreta. Komika njegovih dramskih tekstova temelji se na situacijama, na matematički strogoj logici i vrtoglavo brzim promjenama, a ne na karakterima, koji su u velikoj mjeri individualizirani, ali opet vješto karakterizirani.

Kada je Feydeau napravio pauzu od pisanja kako bi proučio djela svojih najuspješnijih prethodnika, posebno se usredotočio na tri dramatičara: Labichea, Hennequina i Meilhaca.

²⁰ Sindičić Sabljo, M. (2019.), Uvod u francusko dramsko kazalište 20. stoljeća. Zagreb. Leykam international. Str. 30.

„Kombinirajući strukturu Hennequina, istinitost Labichea i stil Meilhaca, Feydeau je oblikovao posljednja velika remek-djela vodviljske forme.”²¹

Od Labichea naučio je važnost pomnoga promatranja likova iz stvarnoga života, dajući tako privid žive stvarnosti uslijed najkaotičnijih situacija. Od Hennequina, belgijskoga inženjera sa strašću prema kazalištu, iskoristio je zamršeni plan kretanja isprepletenih parova, koji jure od vrata do vrata, sobe do sobe u svim mogućim i nemogućim kombinacijama. Od Meilhaca, Feydeau je naučio umijeće pisanja uglađenih dijaloga, koji zvuče elegantno i prirodno.

„Nakon velikoga uspjeha njegovih drama za njegova života, zapostavljene su nakon njegove smrti, sve do 1940-ih i 1950-ih, kada su produkcije Jean-Louisa Barraulta i Comédie-Française dovele do oživljavanja zanimanja za njegova djela, isprva u Parizu, a potom i diljem svijeta.”²²

Kasniji kritičari, uključujući Gidela, Pronka, Marcela Acharda i Kennetha Tynana, procijenili su da je Feydeau u svojim farsama bio najveći francuski autor iza Molièrea.

Najpoznatiji Feydeauovi vodvilji su: *L'Hôtel du Libre échange* (*Hotel slobodan promet*, 1896.), *Le Dindon* (*Magarac*, 1896.), *La Dame de Chez Maxime* (*Dama iz Maxima*, 1899.), *La Puce à l'oreille* (*Buba u uhu*, 1907.), *Occupe-toi d'Amélie* (*Pobrini se za Ameliju*, 1908.) te *Hortense a dit: „Je m'en fous !”* (*Hortenzija je rekla: „Baš mi se fućka!”*, 1916.).

²¹ Pronko L. C. (1982.), Eugène Labiche and Georges Feydeau. Macmillan modern dramatists. New York. THE MACMILLAN PRESS LTD. Str. 104., (prev. D.M.)

²² Gidel H. (1991.), Georges Feydeau. Paris. Flammarion. Str. 276, (prev. D.M.)

3. DRAMSKI TEKSTOVI

Léonie je preuranila i *Hortenzija je rekla: „Baš mi se fućka!”* dva su vodvilja koji su bili ispitne predstave 3. godine Prijediplomskoga sveučilišnog studija Gluma i lutkarstvo, Akademije za umjetnost i kulturu u Osijeku, za koje sam dizajnirao scenografiju bez budžeta. Ispitne predstave izvedene su 10. srpnja 2021. godine u Osijeku.

Ovi vodilji nastali su 1911. i 1916. godine iz pera majstora vodvilja Georges Feydeaua. Prema ovim tekstovima osmislio sam i idejna scenografska rješenja koja bi bila primijenjena u realno-idealnim kazališnim uvjetima u profesionalnoj produkciji.

Kako bi opisivanje idejnih scenografskih rješenja u ostatku ovoga rada bilo jasnije, ukratko ću opisati radnju ovih fenomenalnih Feydeauovih vodvilja čije su premijerne izvedbe odigrane na pozornicama *Comédie Royale* i *Palais-Royal*.

3.1. LÉONIE JE PREURANILA

Na pozornici pariškoga kazališta *Comédie Royale* 1911. godine praižvedena je komedija Georges Feydeaua *Léonie je preuranila*. Ova komedija, jednočinka svojom radnjom, smještena je u blagovaonicu stana obitelji Toudoux. Léonie, supruga Toudouxa, mlada je trudnica koja pati zbog svoje trudnoće, svome mužu ne ostavlja predaha sve do dolaska njezine majke gospođe de Champrinet, koja će njezinim zahtjevima nastojati udovoljiti koliko može. Léonie prepričava majci svoj san, koji je usnula; njezin muž je uz svoje lagano odijelo umjesto cilindra na glavi nosio svoju noćnu posudu. Kako bi majci u stvarnost reproducirala svoj san, Léonie od muža traži da stavi noćnu posudu na glavu. Toudoux se brani i na sve načine pokušava izbjeći stavljanje noćne posude na glavu.

Kasnije dolazi babica, dominantna po svojoj pojavi i nastupu, gospođa Virtuel, a potom dolazi i Léoniein otac koji je nesigurnoga karaktera i u situacijama koje ga dočekaju ne zna što učiniti.

Tijekom izvedbe izmjenjuju se razne apsurdne i komične situacije između svih likova koji nestrpljivo iščekuju porođaj.

Naposljetku, nakon dugoga iščekivanja kroz cijeli komad, saznajemo da je Léonie imala lažnu trudnoću i da neće biti djeteta. Léonieina majka i otac svu krivnju svaljuju na Toudouxa kojega smatraju odgovornim za ovaj nesretni ishod.

„U vrijeme svoje praiizvedbe, ali i danas ova kratka drama Georgesa Feydeaua, osmišljena je na aktualan način kako bi zagolicala naše viđenje parova.”²³

3.2. HORTENZIJA JE REKLA „BAŠ MI SE FUĆKA!”

Komedija jednočinka *Hortenzija je rekla: „Baš mi se fućka”* prvi put izvedena je 14. veljače 1916. godine na pozornici *Palais-Royala* koji je bio i ostao stoljećima centar pariške i francuske kulture.

Radnja komedije događa se u ordinaciji stomatologa Follbragueta koja se nalazi u njegovu stanu. Zubar brusi zub pacijenta Vildamoura i u isto vrijeme pokušava smiriti svoju bijesnu i gnjevnu ženu Marcelle koja se posvađala sa sluškinjom Hortenzijom. Svađa je nastala kada je Hortenzija na zapažanja gospođe Marcelle odgovorila: *Baš mi se fućka!*

Supruga zahtijeva da muž Hortenziju otpusti, međutim kada Hortenzija vješto pokaže svoju knjigu računa Follbraguetu, on odustane i još joj poveća plaću. Bijesna supruga prijeti da će napustiti obiteljski dom insinuirajući da je njezin muž Hortenzijin ljubavnik. U priču se upetlja i Adrien, sobar, Hortenzijin zaručnik, koji nakon što je saznao za izmišljenu ljubavnu vezu, izaziva zubara Follbragueta na dvoboj.

Kuharica, inspirirana Hortenzijinim uspjehom nakon izgovorenoga, gospodinu Follbraguetu, odgovara: *Baš mi se fućka!* On već isprovociran borbom između supruge, Hortenzije i njezina zaručnika, kuharici daje otkaz. Tada se ponovno pojavljuje pacijent Vildamour kojega previše pati zubobolja. Međutim, popravak bolnoga zuba nesretnoga pacijenta ubrzo prekida nova bračna svađa. Naposljetku svaki od supružnika napušta kuću, a Vildamour ostaje sâm u zubarskoj ordinaciji.

„Ova komedija jednočinka bila je peta drama u ciklusu bračnih drama započetih osam godina ranije s dramom *Gospođina majka je preminula*. Georges Feydeau želio je da se ova serija zove 'Od braka do razvoda'. Čitajući pet drama svjedočimo vrlo jasnoj progresiji napetosti, pogoršanju problema koji razdiru par, sve do uvoda u razvod i zakonske rastave.”²⁴

²³ BilletReduc. URL: <https://www.billetreduc.com/31690/evt.htm>, datum posjeta: 22. 3. 2023. (prev. D. M.).

²⁴ Compagnie Des Longues Fourchettes. URL: <https://clf-theatre.ch/hortense-a-dit>, datum posjeta: 22. 3. 2023. (prev. D. M.).

4. POSTUPAK RADA

Postupak rada pri osmišljavanju i realiziranju idejnoga scenografskog rješenja sastojao se od nekoliko važnih segmenata. Prvi i najvažniji segment bile su redateljske upute, redatelja i profesora na Akademiji za umjetnost i kulturu u Osijeku, izv. prof. art. Jasmina Novljakovića. Pri razgovoru s redateljem upoznajem se s redateljskim uputama te dogovaramo zajednički idejni koncept.

Nakon redateljskih uputa, mogao sam započeti drugi važni segment, osmišljavanje idejnoga scenografskog rješenja koje je ključno za realizaciju ideje i naposljetku same predstave. Tijekom realizacije scenografije koja je treći važni segment postupka rada, suočio sam se s nekoliko problema, a najveći problem koji je odredio i konačni izgled scenografskoga rješenja je budžet kojega u ovom slučaju nije bilo.

Usprkos svemu, scenografija je uspješno ostvorena te su predstave izvedene 10. srpnja 2021. godine. U nastavku ću opisati redateljsku ideju i koncept, idejno scenografsko rješenje, realizaciju scenografije te njezinu primjenu tijekom izvedbe.

4.1. REDATELJSKE UPUTE

Redatelj izv. prof. art. Jasmin Novljaković, predstavivši svoju redateljsku ideju i koncept, upoznao me s tekstovima dvaju vodvilja Georges Feydeaua. Svjestan neimanja budžeta predložio je da se predstava odigra u prostoriji br. 8, u zgradi Odsjeka za kazališnu umjetnost osječke Akademije. Navedena prostorija posebna je po tome što ima dvojna vrata na istom zidu, a ta vrata su ulaz iz hodnika, u kojem za vrijeme igranja glumci čekaju svoj izlazak te služi kao svojevrsno zapozorje. Vrata u vodvilju iznimno su važna, jer ona su ključ vodviljske igre (stalni izlasci i ulasci, stvaranje komičnih situacija mimoilaženjem itd.).

„Vrata su ključni elementi u vodvilju, koji omogućuje likovima da ulaze i izlaze s pozornice, stvarajući komične situacije kada likovi ulijeću jedni drugima u susret ili pokušavaju zatvoriti vrata pred drugim likom.”²⁵

²⁵ Aston, E. i Reinelt, J. (2000.), *The Cambridge Companion to Modern British Women Playwrights*. Cambridge. Cambridge University Press. Str. 174. (prev. D. M.).

Redatelj je planirao predstavu smjestiti u razdoblje 1920-ih te je poseban izazov bio pronaći zubarsku stolicu iz toga vremena. Nezanemariv problem bio je pronaći i ostali namještaj iz toga i tomu približnih razdoblja. Odmah u predstavljanju redateljskih smjernica, upozorio sam redatelja kako će bez budžeta biti iznimno teško pronaći namještaj iz toga vremena, a pronaći zubarsku stolicu gotovo nemoguća misija.

Nakon razgovora, redatelj Novljaković odlučio je radnju predstave smjestiti u suvremeno doba, kako bismo lakše i jednostavnije opremili prostor te kako bismo olakšali pronalazak zubarske stolice, što je i dalje predstavljalo problem. Redatelj je konstatirao da stolica ne mora nužno biti zubarska, nego da može biti i slična izvedenica.

U nastavku razgovora, redatelj je napomenuo da bi u predstavama iskoristio televizor koji se nalazi u prostoriji. Kako prostorija ipak nije prevelika, bilo bi dobro koristiti što više istih elemenata namještaja, kako bi naposljetku stalo što više publike.

4.2. IDEJNO SCENOGRAFSKO RIJEŠENJE

Uvažavajući redateljske upute, ideju i dogovoreni koncept, mogao sam započeti osmišljavati idejno rješenje scenografije.

„Razumijevanje scenografije počinje razumijevanjem potencijala praznog izvedbenog prostora.”²⁶

Posebnu pažnju usmjerio sam prema uputi o korištenju istih elemenata namještaja kako bi se uštedio prostor. Osmislio sam dvije scenografije s maksimalnim iskorištavanjem istih komada namještaja. *Hortenzija je rekla: „Baš mi se fućka!”* prvi je vodvilj koji se izvodi.

²⁶ Howard, P. (2002.), What is scenography?. Routledge. London and New York. Str. 1. (prev. D. M.).

U ovom vodvilju scenografiju sam sveo na pet glavnih elemenata i dvije stolice za radnim stolom. Glavni elementi scenografije su: stol za odlaganje medicinske opreme, radni stol zubara, zubarska stolica, postament koji služi za odlaganje zubarskih instrumenata i kubus, koji ima svrhu pljuvačnice. Na televizoru se prikazuje reklama zubara Follbragueta, a na zidovima dominiraju tri reklamna plakata njegove ordinacije.

Slika 3. *Idejno rješenje scenografije za vodvilj Hortenzija je rekla: „Baš mi se fućka!“*

Nakon stanke drugi vodvilj je *Leonie je preuranila*. U ovom vodvilju ostaju dva velika stola. Radni stol zubara postaje stol za odlaganje sitne rekvizite, držanje pića te ujedno mijenja konzolu, koja je izvorno upisana u tekstu kao scenografski element. Stol za odlaganje medicinske opreme postaje stol u salonu obitelji Toudoux.

Slika 4. *Idejno rješenje scenografije za vodvilj Leonie je preuranila*

Zubarsku stolicu, postament i kubus, zamjenjuje stol za bridž. Kako u prostoriji već postoje dvije stolice iz prethodnoga komada, od kojih jedna ostaje s desne strane scene, a druga

je dio stola, dodaju se dodatne tri stolice od kojih jedna ide za stol, a druge dvije postavljaju se kod stola za bridž. Umjesto reklamnih plakata sada na zidovima vise slike, koje dodatno daju atmosferu salona obitelji Toudoux. Na televizoru u određenim dramskim situacijama prikazuju se popularne telenovele.

Na ovaj način, uz minimalnu količinu namještaja, osigurao sam sve važne scenografske elemente za pravovaljanu glumačku igru, a ujedno sam osigurao i dovoljno prostora za publiku.

„Scenograf može crtati skice ili praviti makete, ali dizajni ne postižu puno stanje izražaja sve dok nisu na pozornici i u njima žive glumci ispred publike. Kao rezultat toga, scenograf se brine ne samo o načinu na koji je dizajn predstavljen umjetničkom timu, već i o tome kako će se koristiti u produkciji i fizičkom prostoru u kojem će biti predstavljen.”²⁷

Uz izmjenu plakata i slika na zidu te promjenama na televizoru, dodatno sam uspio dočarati ambijente koji su traženi. Ova scenografija ne iziskuje gotovo nikakve budžetske troškove, stoga je vrlo primjenjiva u ovoj realnoj situaciji.

4.3. REALIZACIJA SCENOGRAFIJE

Prvi koraci u realizaciji scenografskih zahtjeva bili su usmjereni k pronalasku zubarske stolice ili slične izvedenice poput stolice za masažu, te brijaće masivne stolice. Potraga za stolicom započela je u Osijeku te se preko kontakata prijatelja, kolega i poznanika proširila na područje Slavonije te svih većih gradova i kazališta. Potraga je trajala nešto više od tjedan dana, sve dok se tražena stolica nije pojavila u ishodištu potrage.

U Hotelu *Central* u Osijeku pronašao sam fotelju za masažu koja podsjeća na zubarsku stolicu. Odmah sam kontaktirao Hotel *Central* i saznao kako je masažna fotelja u ispravnom stanju te se može bez naknade posuditi. Ova fotelja bila je odlična zamjena za zubarsku stolicu jer je izgledom vrlo slična zubarskoj stolici, a ima i slične funkcije udobnosti kao i prava zubarska stolica. Odmah po dogovoru s upravom Hotela, stolicu sam prevezao u prostoriju broj 8 Odsjeka za kazališnu umjetnost.

²⁷ Wolf, R. C. i Block, D. (2014.), *Scene design and stage lighting*. Wadsworth Cengage Learning. Boston. Str. 6. (prev. D. M.).

Slika 5. Zubarska ordinacija Follbragueta

Kako je radnja prebačena u suvremeno doba, namještaj sam lako pronašao u prostoru Akademije, međutim nisam uspio pronaći odgovarajući stol za bridž. U prvom vodvilju koristio sam kubus, stoga sam u dogovoru s redateljem odlučio iskoristiti kubus, koji je sada postao mali stolić za bridž, što je u konačnici dodatno utjecalo na komičnost komada.

Slika 6. Postavljena scenografija za vodvilj Leonie je preuranila

Kako bih iskoristio televizor, dizajnirao sam nekoliko reklama dr. Follbragueta koje su se izmjenjivale na televizoru koji je posebno došao do izražaja u drugom vodvilju (*Leonie je preuranila*) gdje je domaćica Clemence u svojim kratkim stankama, zamišljeno i angažirano gledala popularne meksičke, turske, indijske, njemačke, ali i hrvatske dramske serije (sapunice) što je publiku posebno nasmijavalo.

Rekvizitu sam uz pomoć studenta glume većinom pronašao u prostoru Akademije, a ono što nisam uspio pronaći na Akademiji, posudio sam u rekviziti Hrvatskoga narodnog kazališta u Osijeku te u Gradskom kazalištu „Joza Ivakić” Vinkovci.

5. IDEJNO SCENOGRAFSKO RJEŠENJE U IDELANIM UVJETIMA

Postavljajući scenografiju bez budžeta za ispit glume, razmišljao sam kako bi bilo postaviti ova dva vodvilja u idealnim profesionalnim produkcijskim uvjetima s budžetom, poštujući prvi redateljski koncept i ideju da radnja bude smještena u 1920. godini. Profesionalno kazalište koje sam izabrao je Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku, čuju scenu izrazito dobro poznajem te sam u skladu s njezinim dimenzijama i tehničkim mogućnostima osmislio idejna scenografska rješenja.

„Poznavanje stvarnog oblika i fizičkog prostora za izvedbu je neophodno, jer oni definiraju prostor u kojem scenograf mora raditi.”²⁸

Poštujući uputu redatelja o vremenskom periodu radnje, te poštujući autorove opise scenografije, osmislio sam idejna scenografska rješenja dvaju Feydeauovih vodvilja u stilu Art decoa.

„Art decoom nazivamo stil koji je vladao u dekorativnoj umjetnosti između dva rata (...) art deco je pokušao riješiti dvojbu između kvalitetna dizajna i masovne proizvodnje, što nisu uspjeli pomiriti ni pokret za umjetnost i obrt ni Art Nouveau. Tako je stvoren geometrijski stil koji se može primijeniti na bilo što – od šalice za čaj do fasade neke zgrade (...) art deco nikad nije do kraja raskrstio sa stilom Art Nouveau, secesijom čiji je izravni izdanak (...) Budući da je ta umjetnost u biti dekorativni „omot”, ona se lako uklopila u arhitekturu.”²⁹

Dvije koloristički različite scenografije iste su u svojem fizičkom obliku, a koristeći scensku tehniku: okretnu pozornicu i uzvlake, postigao sam atraktivnu i dinamičnu promjenu scenografije. Svi navedeni čimbenici pridonijeli su da scenografija tradicionalnoga izgleda postane efektna i gledatelju zanimljiva. U nastavku ću detaljno objasniti svoje idejno scenografsko rješenje pomoću idejnih trodimenzionalnih skica te tehničkih skica.

²⁸ Wolf, R. C. i Block, D. (2014.), Scene design and stage lighting. Wadsworth Cengage Learning. Boston. Str. 8. (prev. D. M.).

²⁹ Janson, H. W. i Janson, A. F. (2013.), Povijest umjetosti. Treće hrvatsko izdanje. Stanek d.o.o. Varaždin. Str. 883–884.

5.1. IDEJNE SKICE

Nit vodilja u osmišljavanju idejnoga scenografskog rješenja bila je povezati scenografije obaju vodvilja u zajedničku priču, a da su pritom dvije scenografije vizualno različite. Nadalje, cilj mi je bio, u duhu vodvilja iskoristiti scensku tehniku i sve mogućnosti koje ona pruža da bi promjena scenografije bila lagana, jednostavna i zanimljiva. Kako se ovdje radi o dva vodvilja koji su komedije jednočinke te nisu vremenski dugi, nije potrebna stanka za promjenu scenografije, stoga promjena može biti dio predstave.

„Lagano pomicanje scenografije dio je njezine kazališne magije, što se može opravdati kao dio radnje predstave ili pomicanje u očima publike kao prihvaćena značajka kazališne forme.”³⁰

Scenografije ova dva komada povezane su u nekoliko segmenata, a najočitija povezanost polukružni je raspored kulisa, koji je identičan u oba idejna scenografska rješenja. Tomu je tako što sam tri kulise (srednja centralna kulisa i bočne kulise) koristio u oba vodvilja. Brza izmjena scenografije omogućena je uvijek efektivnim korištenjem okretno pozornice, koja u jednom okretu od 180 stupnjeva dočara potpuno drugi prostor radnje. Namještaj se nalazi na okretnoj pozornici, tako da je uz izmjenu kulisa i izmjena namještaja iznimno brza. Bočne (prve) kulise s obje strane za vrijeme promjene, a prije rotacije, podižu se uzvukom oslobađajući tako prostor za rotaciju namještaja. Nakon što se scenografija okrene, bočne kulise se spuštaju te se u tom trenutku ručno okrenu kako bi odgovarale novom scenografskom prostoru, odnosno novom vodvilju.

Ovim potezom scenografija je vodviljski učinkovita, zahvaljujući vještom korištenju scenske tehnike koju je upravo iskoristio i sam Feydeau kreirajući svoje vodvilje.³¹

³⁰ Wolf, R. C. i Block, D. (2014.), Scene design and stage lighting. Wadsworth Cengage Learning. Boston. Str. 8. (prev. D. M.).

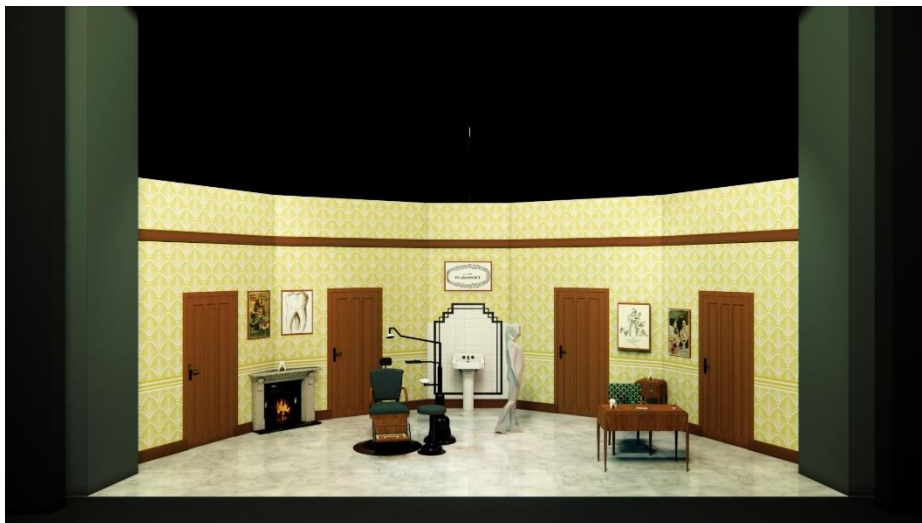
³¹ Libre Théâtre. URL: <http://libretheatre.fr/les-progres-techniques-dans-les-pieces-de-feydeau/>, datum posjeta: 1. 4. 2023. (prev. D. M.).

5.1.1. HORTENZIJA JE REKLA: „BAŠ MI SE FUĆKA!”

Idejno scenografsko rješenje zasniva se na mizansceni vodvilja u ispitnoj izvedbi studenata glume i lutkarstva. Stoga je prva scenografija vodvilja *Hortenzija je rekla: „Baš mi se fućka!”*. Idejna skica (Slika 8.) prikazuje zubarsku ordinaciju u stanu Follbragueta. Prostor je omeđen polukružnim rasporedom kulisa, u čijoj sredini dominira umivaonik i logotip zubara Follbragueta. Simetrično postavljena vrata tvore ritam koji prate i slike sa zubarskom tematikom na zidovima žute boje ukrašenim Art deco uzorkom. Žuta boja kulisa simbolizira raspad biljnoga svijeta, a ujedno i raspad odnosa u kući Follbraguet.

„Žuta je boja raspadajućeg biljnog svijeta, bijede života. Stoga to znači odvajanje umjesto jedinstva.”³²

Na lijevoj sredini scene dominira zubarska stolica iz 1920-ih s pripadajućom opremom (svjetiljkom, pljuvačnicom i zubarskim alatom), a ravnotežu joj s desne strane čini radni stol u stilu Art decoa. U pozadini s lijeve strane, između vrata nalazi se kamin, koji, premda je izvorno upisan u tekst, prostoru daje topli kućni ugođaj, što dodatno simbolizira da se ordinacija nalazi u stanu Follbragueta.

Slika 7. Idejna skica scenografije

Ugođaj stana dodatno dočaravaju i vrata te ukrasne podne i zidne lajsne u boji drveta.

³² Conroy, E. (1996.), *The symbolism of color*. Newcastle Publishing. North Hollywood. Str. 20. (prev. D. M.).

Slika 8. Idejna skica scenografije, krupni plan

Komični detalj u scenografiji je uvećani zub koji ima ulogu ukrasa, a može se nalaziti na stolu, kaminu ili ormariću. U ovom idejnom rješenju zub sam postavio na sve tri pozicije s ciljem prikaza njegove vidljivosti i zanimljivosti u bilo kojem dijelu scenografije.

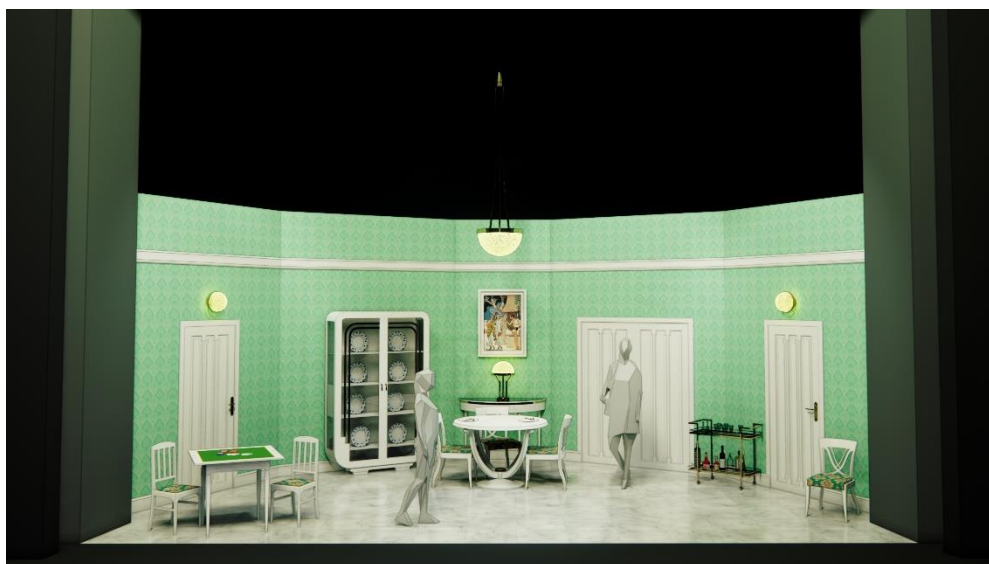
Slika 9. Idejna skica scenografije, detalj zuba

5.1.2. LEONIE JE PREURANILA

Zahvaljujući rotaciji scenskoga dekora upotrebom okretne pozornice i brzoj promjeni, nakon prve scenografije, vrlo brzo vidimo drugu scenografiju za vodvilj *Leonie je preuranila*. Idejna skica (Slika 11.) prikazuje salon obitelji Toudoux. Iako je izvorno u tekstu upisana blagovaonica, odlučio sam radnju smjestiti u salon kako bih se u punom obliku mogao poigrati s elementima Art decoa. Kao i u prvom vodvilju, prostor je omeđen identičnim polukružnim rasporedom kulisa. Polukrug simbolizira nejedinstvo, necjelovitost, nesavršenost. Upravo te tri činjenice dolaze do izražaja u bračnim odnosima likova ovih dvaju vodvilja. Boja kulisa je zelena, simbolizirajući tako nadu u (novi) život koja je prisutna uslijed Leonienih trudova.

„Simbol života, zelena je boja prirode i harmonije. Znači nadu.”³³

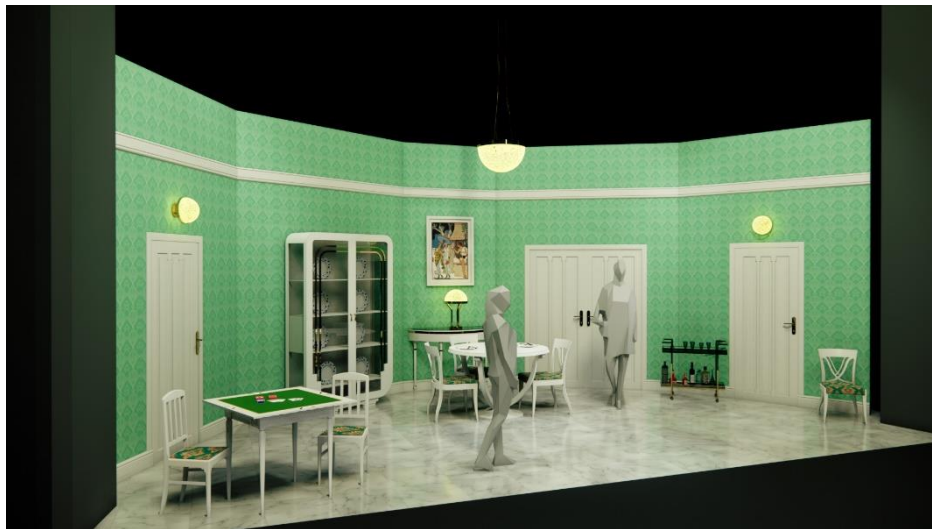
Zelene kulise ukrašene su Art deco uzorcima, a scenografijom dominiraju bijele vertikale u obliku vrata i ormara za posuđe. Na sredini scene nalazi se bijeli Art deco blagovaonski stol, a s lijeve strane nalazi se stol za bridž, a s desne strane stoji stolica čija je pozicija upisana u izvorni tekst. S desne strane između vrata nalazi se stolić za posluživanje na kotačićima. Simetrija je prisutna u rasporedu rasvjetnih tijela, a njima dominira veliki luster na sredini scene.

Slika 10. Idejno rješenje scenografije za vodvilj *Leonie je preuranila*

³³ La Pan, C. (2004.), *Tout ce que la couleur peut faire pour vous*. Éditions Québecor. Québec. Str. 122. (prev. D. M.).

Bijela boja prisutna na vratima, ukrasnim lajsnama i namještaju u kombinaciji s detaljima od mesinga (ormar, rasvjetna tijela, stolić za posluživanje, namještaj), čine ovaj scenografski interijer luksuznim.

Slika 11. *Idejno rješenje scenografije za vodvilj Leonie je preuranila – lijevi pogled*

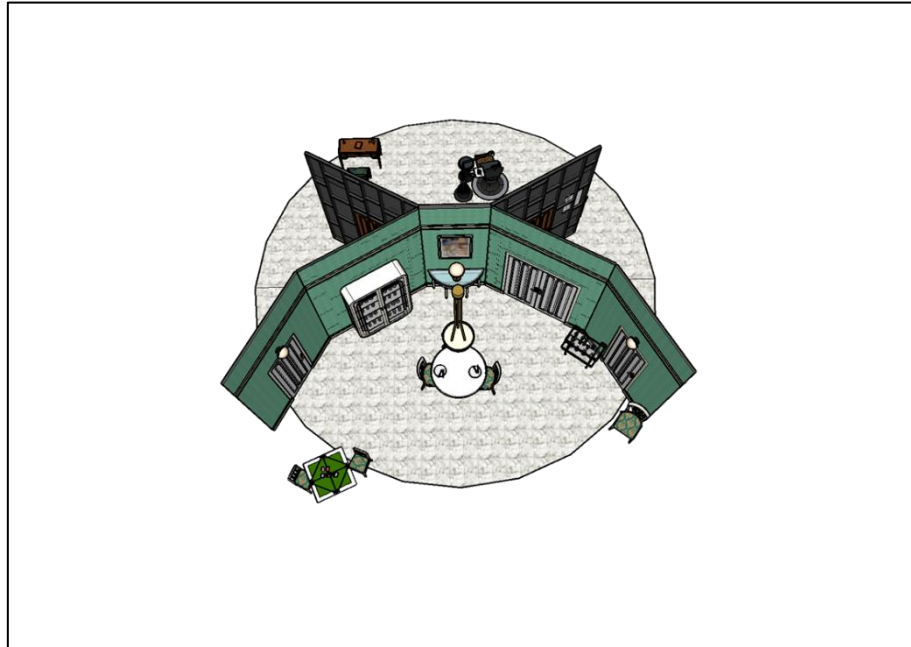
Slika 12. *Krupni plan*

5. 2. TEHNIČKI NACRTI

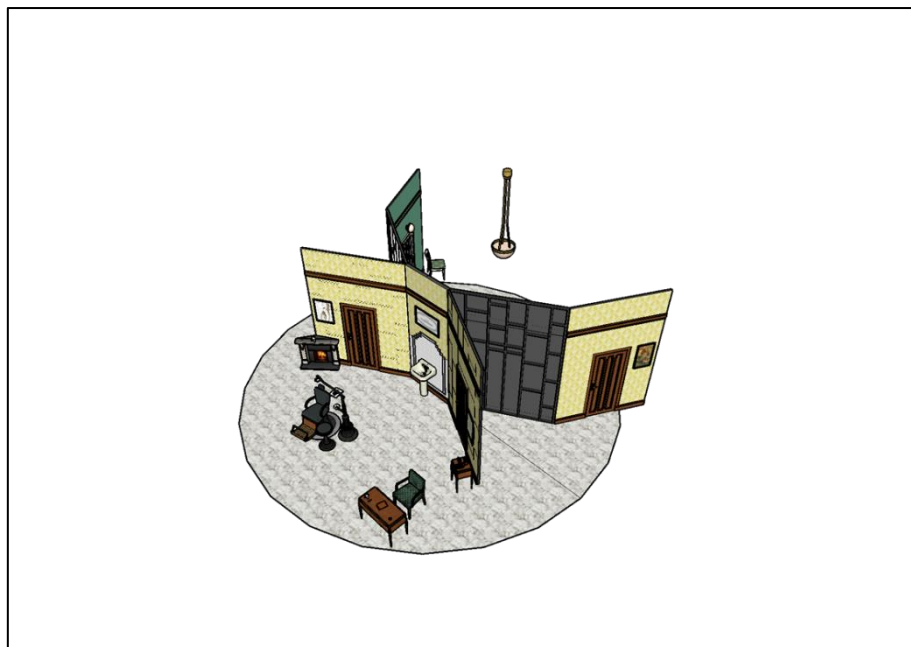
Tehnički nacrt grafički je prikaz nekoga objekta koji se izrađuje prostoručno, crtačkim priborom, a u današnje vrijeme uglavnom računalom. Tehničkim nacrtom prikazuje se oblik objekta te sve njegove karakteristike važne za funkcionalnu izvedbu i upotrebu. Važnost tehničkoga nacрта je slojevita te proizlazi iz nekoliko ključnih činjenica:

- *Preciznost i jasnoća:* Tehnički nacrti pružaju precizne informacije o dimenzijama, obliku, materijalima i svim drugim detaljima proizvoda ili projekta. Važnost preciznosti i jasnoće osigurava da svi uključeni u projekt imaju jasno razumijevanje onoga što treba stvoriti ili izgraditi.
- *Komunikacija, planiranje i organizacija:* Tehnički nacrti univerzalni su komunikator među različitim dizajnerskim i proizvodnim timovima. Oni sadrže informacije koje su svima razumljive. Jasnom komunikacijom oni osiguravaju detaljno planiranje i organizaciju projekta. Na temelju crteža moguće je izračunati potrebne resurse, materijale, procijeniti troškove te naposljetku razviti strategiju i raspored plana izvođenja posla.
- *Minimiziranje grešaka i osiguravanje kvalitete:* Precizni tehnički nacrti smanjuju mogućnost grešaka tijekom faze izgradnje ili proizvodnje. U jasnom i ispravnom nacrtu moguće je unaprijed uočiti potencijalne probleme i rizike što otvara prostor za njihovo pravovremeno rješavanje i izbjegavanje mogućih nesporazuma. Tehnički nacrt služi i kao referentna osnova za kontrolu kvalitete usporedbom izraženoga ili proizvedenoga proizvoda s originalnim nacrtanim planom.
- *Razmjena informacija s klijentima:* Tehničkim nacrtima omogućujemo klijentima, suradnicima, redateljima jasan uvid u budući izgled projekta ili proizvoda.

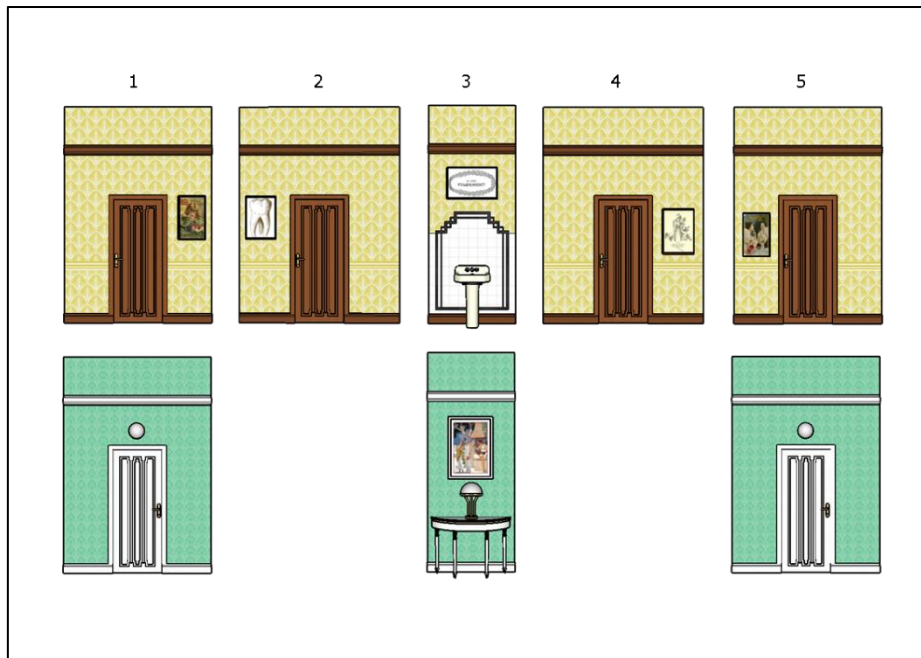
Tehničke nacрте izradio sam u programu SketchUp (trodimenzionalni model u mjerilu 1 : 1), te njegovu alatu LayOut, dizajniranom za izradu detaljnih dvodimenzionalnih tehničkih skica iz trodimenzionalnih vizualizacija SketchUp programa.

Slika 13. *Tlocrt scenografije*

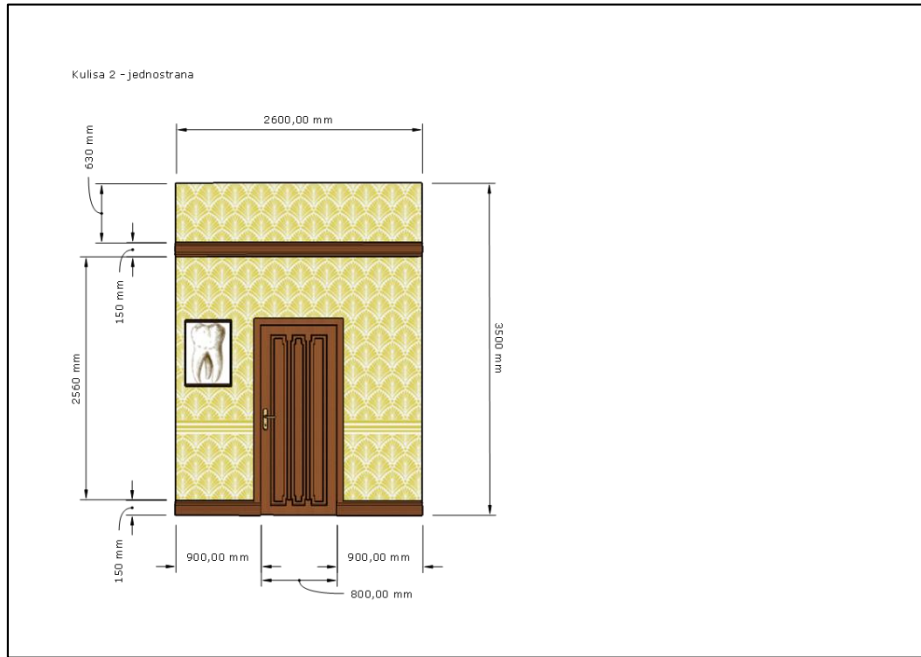
Slika 14. *Scenografija, bočni pogled*

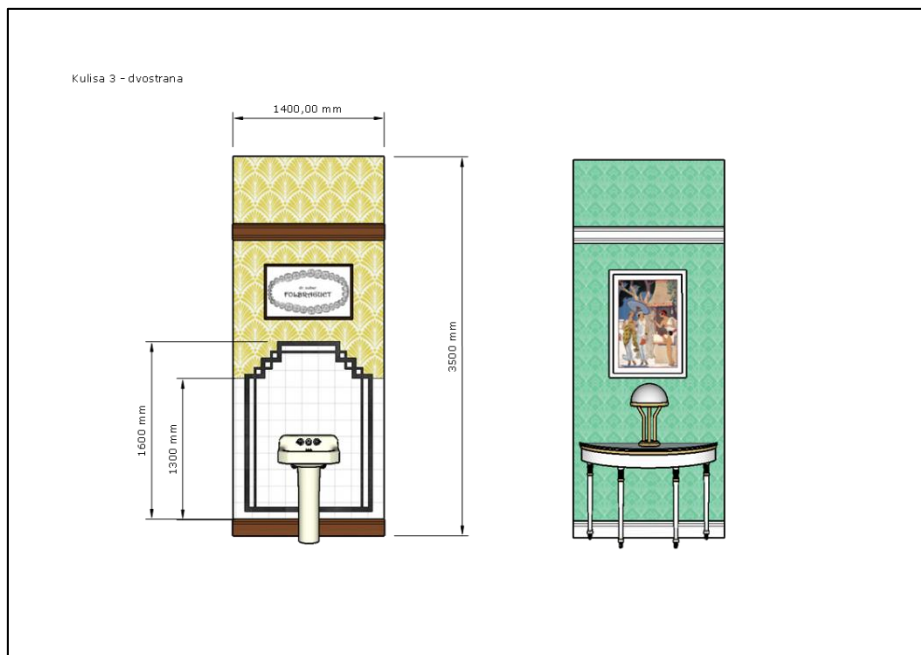
Slika 15. Tehnički nacrt rasporeda kulisa

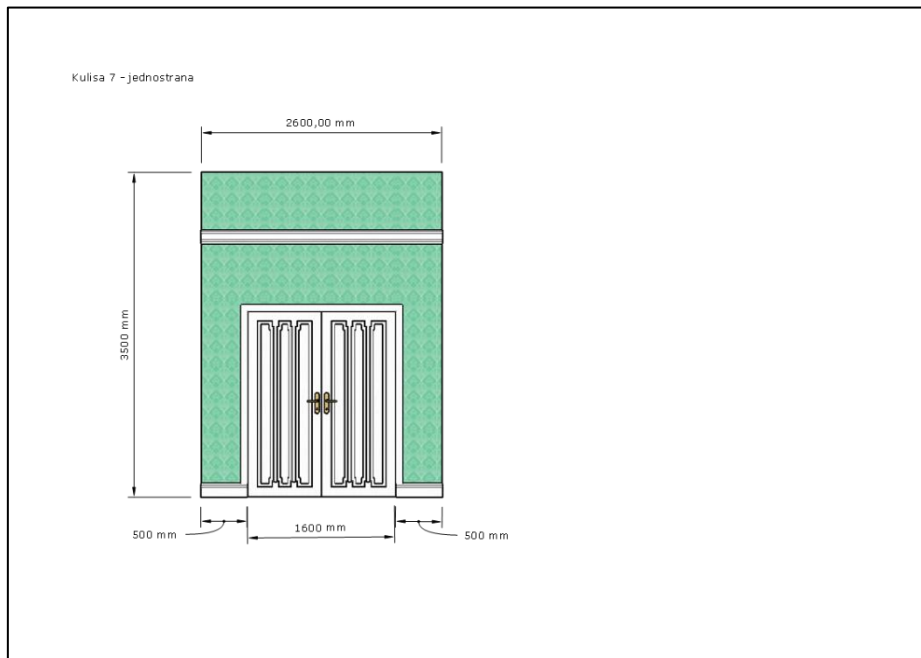
Slika 16. Tehnički nacrt vanjskih kulisa

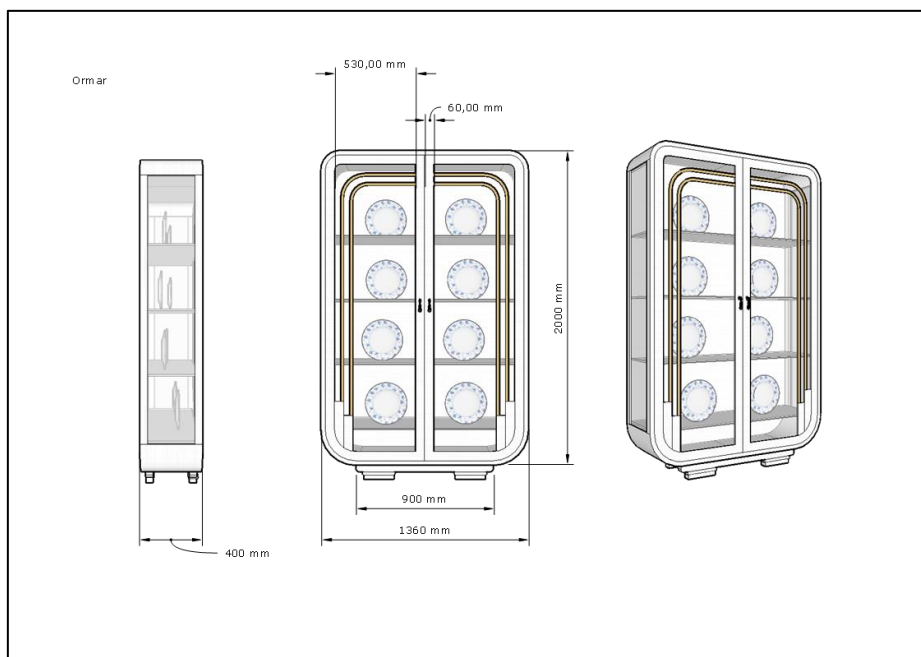
Slika 17. Tehnički nacrt unutrašnjih kulisa

Slika 18. Tehnički nacrt centralne kulise

Slika 19. Tehnički nacrt unutrašnje kulise

Slika 20. Tehnički nacrt ormara za posuđe

ZAKLJUČAK

Iako scenograf ima potpunu slobodu u kreiranju idejnoga scenografskog rješenja, ponekad žanr postavlja pravila koja se moraju poštovati. Bila produkcija bezbudžetna, niskobudžetna ili visoko budžetirana, pravila se moraju zadovoljiti. Kako žanr definira scenografsko rješenje, tako i manjak budžeta utječe da se koncept redateljskoga rješenja izmijeni i prilagodi trenutno ostvarivim uvjetima. Kada su sve upute i ideje jasno definirane, vrlo važno je započeti istraživanje temeljeno na dogovorenim stavkama.

Za ispitnu predstavu bez budžeta stvaranje scenografije bio je proces s problematičnim ishodištem, ali nakon mudroga odabira vremena radnje, ipak se završio sretnim krajem. Feydeauovi vodvilji *Léonie je preuranila* i *Hortenzija je rekla: „Baš mi se fućka!“* u realiziranoj scenografiji za ispitnu predstavu smješteni su u suvremeno doba, dobivši tako elemente poput TV-a i stolice s električnim upravljanjem. Kako bih zadovoljio prve redateljske upute, osmislio sam idejno rješenje scenografije smješteno u izvorno upisani period u tekstu, u 1920. godine. Idejno rješenje zamišljeno je u idealnim kazališnim uvjetima, na pozornici Hrvatskoga narodnog kazališta u Osijeku, te su u skladu s tim izrađene i skice te tehnički nacrti za radioničku izradu scenografije.

Iako je ostvarivanje vlastite likovnosti u realiziranoj bezbudžetnoj scenografiji ostalo uskraćeno, u idejnom rješenju scenografije, u potpunosti sam ostvario vlastitu likovnost, poštujući sve odredbe žanra, povijesnoga perioda i redateljskih uputa i zahtjeva.

LITERATURA

1. Sindičić Sabljo, M. (2019.), Uvod u francusko dramsko kazalište 20. stoljeća. Zagreb. Leykam international.
2. Feydeau, G. – Lukežić, I. (2005.), TOVAR. Biblioteka Kazališna knjižnica, Knjiga 12. Rijeka. Društvo hrvatskih književnika – Ogranak u Rijeci, Hrvatsko narodno kazalište Ivana pl. Zajca Rijeka, Adamić d. o. o. Rijeka.
3. Gidel, H. (1991.), Georges Feydeau. Paris. Flammarion.
4. Pronko, L. C. (1982.), Eugène Labiche and Georges Feydeau. Macmillan modern dramatists. New York. THE MACMILLAN PRESS LTD.
5. Aston, E. i Reinelt, J. (2000.), The Cambridge Companion to Modern British Women Playwrights. Cambridge. Cambridge University Press.
6. Howard, P. (2002.), What is scenography?. Routledge. London and New York.
7. Wolf, R. C. i Block, D. (2014.), Scene design and stage lighting. Wadsworth Cengage Learning. Boston.
8. Janson, H. W. i Janson, A. F. (2013.), Povijest umjetnosti. Treće hrvatsko izdanje. Stanek d. o. o. Varaždin.
9. Conroy, E. (1996.), The symbolism of color. Newcastle Publishing. North Hollywood.
10. La Pan, C. (2004.), Tout ce que la couleur peut faire pour vous. Éditions Québecor. Québec.

Internet izvori

1. Encyclopedia Universalis. URL: <https://www.universalis.fr/encyclopedie/vaudeville/> (17-3-2023)
2. Encyclopedia Universalis. URL: <https://www.universalis.fr/encyclopedie/theatre-de-boulevard/#c2812> (17-3-2023)
3. Hrvatska enciklopedija. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=65170> (17-3-2023)
4. Teatar.hr. URL: <https://www.teatar.hr/osobe/georges-feydeau/> (21-3-2023)
5. BilletReduc. URL: <https://www.billetreduc.com/31690/evt.htm> (22-3-2023)
6. Compagnie Des Longues Fourchettes. URL: <https://clf-theatre.ch/hortense-a-dit> (23-3-2023)
7. Libre Théâtre. URL: <http://libretheatre.fr/les-progres-techniques-dans-les-pieces-de-feydeau/> (1-4-2023)

PRILOG 1: Fotografije iz ispitne predstave

Slika 21. *Scena iz predstave Leonie je preuranila*

Slika 22. *Predstava Leonie je preuranila*

Slika 23. Zubarska ordinacija zubara Follbraugeta

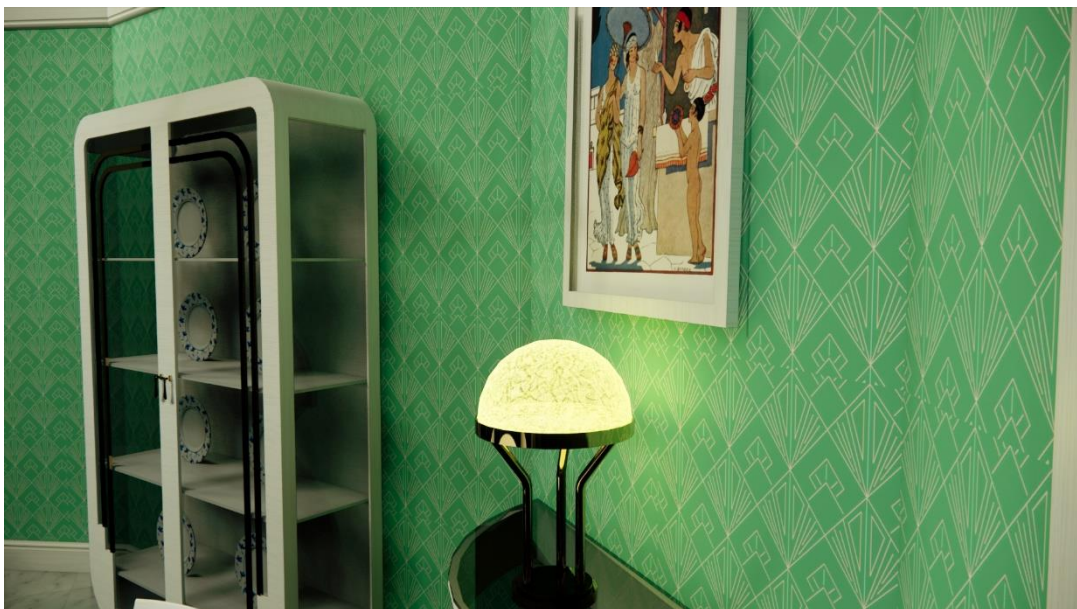

Slika 24. Follbrauget „u vatri” između Hortenzije i supruge

PRILOG 2: 3D vizualizacije idejnih rješenja scenografije

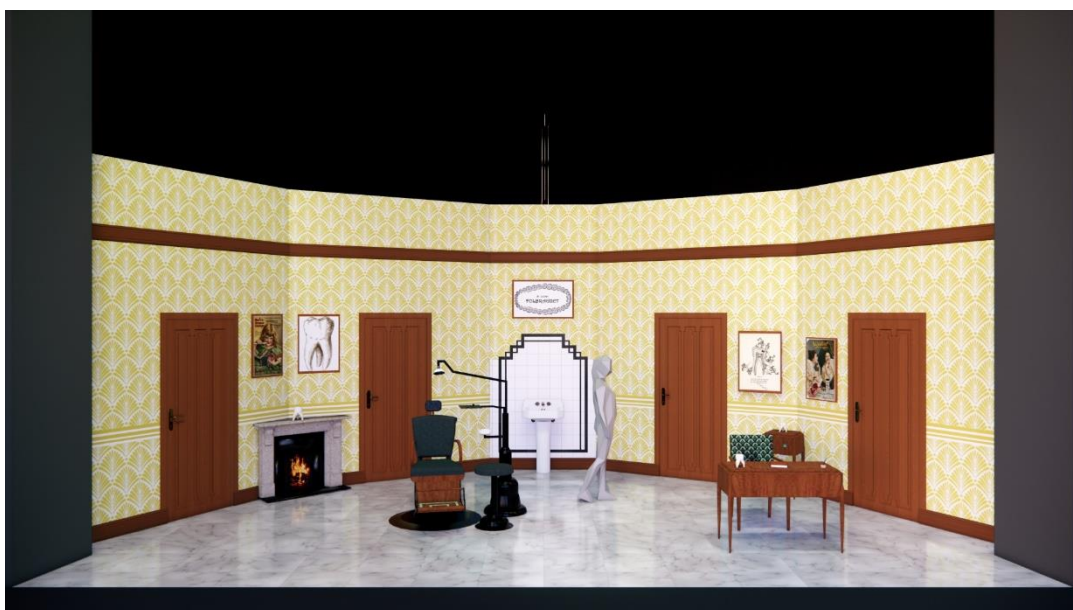
Slika 25. 3D vizualizacija idejnoga rješenja scenografije

Slika 26. 3D vizualizacija idejnog rješenja scenografije – detalj

Slika 27. 3D vizualizacija idejnoga rješenja scenografije

Slika 28. 3D vizualizacija idejnoga rješenja scenografije